

М. Р. Черношенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка.
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська*

Сучасні підходи до визначення дискурсу

Сучасні лінгвістичні дослідження спрямовані на вивчення різних типів дискурсу з комунікативно-прагматичної точки зору, що передбачає розгляд мови не лише як засобу спілкування та передачі інформації, але й як механізму впливу на формування та зміну поглядів на певну ситуацію, що, у свою чергу, визначає поведінку індивідів та суспільних груп [6].

Питання про визначення дискурсу продовжує хвилювати багатьох вчених-лінгвістів. Існують протилежні думки щодо диференціації усього дискурсивного масиву мови, що обумовлює метонімізацію терміну "дискурс".

Дискурс (лат. *aīscursus* – міркування, фр. *awcours* – промова, виступ) – сукупність висловлень, які стосуються визначеної проблематики, розглядаються у взаємних зв'язках з цією проблематикою, а також у взаємних зв'язках між собою. Одиницями дискурсу є конкретні висловлення, які функціонують у реальних історичних, суспільних і культурних умовах, а у своєму змісті і структурі відображають часовий аспект, інтеракції між партнерами, які творять певний тип дискурсу. [4: 26].

Одним з перших вжив термін дискурс американський лінгвіст А. Харріс, який у 1952 р. опублікував статтю "Аналіз дискурсу", присвячену дослідженню мови реклами. Приблизно в цей же час поняття дискурсу сформулював Ю. Хабермас. Він розумів під дискурсом комунікацію особливого виду, специфічний діалог, мета якого – неупереджений аналіз реальності. Учасники комунікації (дискурсу) аналізують реальність, відмовляючись від існуючих мовленнєвих стереотипів. Тут під дискурсом розуміється, скоріше, спосіб одержання істинного наукового знання. У такій інтерпретації дискурс виступає як інструмент пізнання реальності – значимий діалог з використанням визначених методик [5].

Е. І. Шейгал наводить таке визначення: дискурс – система комунікації, поле комунікативних практик, розглянуте в реальному і потенційному (віртуальному) аспектах, де під

реальним виміром розуміється поточна мовленнєва діяльність і її результати – тексти, потенційний вимір являє собою сукупність знаків, що обслуговують окрему комунікацію [3: 42].

Р. С. Попов подає таке визначення: дискурси – слабкі, фрагментарні образи чи способи спілкування, за допомогою яких соціальні сили впливають на суб'єктивні погляди, у результаті чого індивіди починають розуміти й оцінювати своє існування [5]. Заслужує на увагу також і визначення, яке дає В. Кох. На його думку, дискурс – це "будь-який текст (або частина тексту), в якому є ознаки одного й того ж конкретного мотиву" [2: 163].

Основним для цієї статті буде визначення, яке подає український лінгвіст Ф. С. Бацевич: дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, письмову), відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних чинників залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [1: 44]. Адже дане визначення розкриває сутність поняття, враховуючи різноплановість та направленість цього лінгвістичного явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 244 с.
2. Кох В. А. Предварительный набросок дискурсивного анализа семантического типа // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1978. – С. 163-181.
3. Шейгал Е. И. Семиотическое пространство политического дискурса // Полит. дискурс в России. – 2003. – С. 41-48.
4. Язык, личности, дискурс. Межвузовский сборник научных трудов / Под ред. И. Сусова. – Тверь: Тверской государственный университет, 1990. – 136 с.
5. Попов Р. А. Політичний дискурс: проблема теоретичної ідентифікації. Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej2/txts/pol-prav/05prapti.pdf>
6. Тхоровська С. В. Стратегії політичного дискурсу. Режим доступу: [http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1\(102_2\)/10_Thorovska.pdf](http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1(102_2)/10_Thorovska.pdf)